

Betreft: Ongevraagd advies inzake ondersteuning mantelzorgers

Uitgebracht door de Adviesraad Sociaal Domein Leiden d.d. 17 juni 2022

Druk op de mantelzorg

Zorgen voor je naasten is voor de meeste mensen vanzelfsprekend. Iedereen krijgt vroeg of laat te maken met mantelzorg en mensen doen dit uit liefde voor elkaar. Het Planbureau voor de Leefomgeving en het SCP berekende in 2018 dat er nu nog 15 potentiële mantelzorgers voor elke 85-plusser klaarstaan, maar dat dit in 2040 terugloopt naar 6, meer dan een halvering!

Het is echter niet alleen de vergrijzing die de druk op mantelzorgers doet toenemen, maar ook de veranderingen in de zorgwetgeving. Sinds 2015 hebben gemeenten en zorgverzekeraars meer taken in de langdurige zorg en ondersteuning gekregen. Deze taken moeten met minder budget uitgevoerd worden en heeft tot gevolg gehad dat er minder geld is voor professionele ondersteuning van zorgbehoeftigen. Dit leidt al jaren tot een toenemend beroep op mantelzorgers en het sociale netwerk van de zorgbehoeftigen. Uit recente cijfers van GGD Hollands Midden blijkt dat ook door de corona-crisis het beroep op mantelzorgers (weer verder) gestegen is.

In 2021 berekende het onderzoeksbureau Ecorys (zie bijlage) dat de tijdsinzet van Leidse mantelzorgers voor hun naasten jaarlijks tussen de 111 en 182 miljoen euro waard is. En dat zonder deze mantelzorg de overheid per jaar tussen de 248 en 340 miljoen euro extra zou moeten uitgeven aan het inkopen van professionele zorg. Het is tegen de hierboven geschetste achtergrond van groot belang dat mantelzorgers niet voortijdig uitvallen. Dit is niet alleen in het belang van de betrokken mantelzorgers en de naasten waarvoor zij zorgen, maar ook voor de gemeente Leiden zou dit dus een substantieel financieel risico betekenen.

Mantelzorgondersteuning in de gemeente Leiden

De gemeente Leiden heeft grote waardering voor de enorme inzet van mantelzorgers in de stad en steunt mantelzorgers op verschillende manieren, zoals de parkeervergunning, het organiseren van lotgenotencontact en faciliteren van verschillende respijtzorgvoorzieningen. En uiteraard de ondersteuning die belegd is bij de partners Sterke Sociale Basis. Wij zijn als Adviesraad blij met deze erkenning! Het is ons echter onvoldoende duidelijk of de kwaliteit van de geboden voorzieningen en interventies dusdanig effectief en efficiënt zijn dat mantelzorgers hiermee daadwerkelijk geholpen worden en hun onnodige uitval voorkomen wordt.

Kwalitatieve monitoring

Rapportages van kwalitatieve onderzoeken en daarmee gedane aanbevelingen ten aanzien van ondersteuning mantelzorgers in Leiden, dateren alweer uit 2017¹. In 2018 heeft de wethouder naar aanleiding van vragen uit de Commissie Onderwijs en Samenleving een onderzoek laten doen naar het gebruik van respijtvorzieningen. Verder is ons geen recente informatie beschikbaar over de kwaliteit en toereikendheid van de ondersteuningsvoorzieningen voor mantelzorgers.

¹ <https://lvvm.nl/lvvm/wp-content/uploads/2017/04/Kwaliteit-Leidse-Mantelzorg-Ondersteuning-rapport.pdf>

Als Adviesraad zijn we bekend met de afspraken die met SSB partners zijn gemaakt in 2020 t.a.v. mantelzorgondersteuning, waaronder focus op verschillende wijken en groepen mantelzorgers. We hebben tevens kennis genomen van de 0-meting die Includio in juni 2021 heeft uitgevoerd. Deze meting beperkt zich voornamelijk tot het percentage mantelzorgers.

In vijf jaar is veel gebeurd en daarom is het goed dat het mantelzorgakkoord in november 2021 is vernieuwd. Logisch vervolg zou voor ons zijn dat onderzocht wordt of de beoogde doelstelling van al deze afspraken en voorzieningen behaald wordt.

Belangenbehartigende vereniging voor Leidenaren sinds jaar en dag, de Leidse vereniging van Mantelzorgers, bereikt regelmatig signalen over onduidelijkheid t.a.v. vindbaarheid van informatie en omslachtigheid bij het aanvragen en toegang krijgen tot regelingen voor mantelzorgers (in het bijzonder de respijtoorzieningen). Dit terwijl de (financiële) belangen van het 'in de been houden' van mantelzorgers alleen maar toegenomen zijn, zoals we hierboven schetsten. Dit soort signalen baren ons zorgen. Uit recente cijfers van GGD Hollands Midden blijkt namelijk wederom dat mantelzorgers zich vaker overbelast voelen naarmate zij meer uren aan mantelzorg besteden². Daarom vinden wij het als Adviesraad van belang dat er op korte termijn gestart wordt met een kwalitatieve monitoring. Hieronder onze beknopte adviezen.

Adviezen:

1. Gezien het feit dat het belangrijk is een actueel inzicht te hebben of Leidenaren zich voldoende ondersteund voelen met het ondersteuningsaanbod mantelzorgers van de gemeente en (vroegtijdige) uitval door overbelasting te allen tijde voorkomen dient te worden, adviseren wij een belevingsonderzoek/kwalitatieve monitoring uit te voeren. Omdat bekend is dat mensen zich veelal niet als 'mantelzorger' herkennen, dient het onderzoek in ieder geval breed (integraal) uitgezet te worden onder gebruikers van Wmo, Jeugdwet en Participatiewet. Mogelijk kan hiervoor opgetrokken worden met de monitor sociaal domein die jaarlijks plaatsvindt. De Adviesraad denkt graag mee over de insteek en opzet van het onderzoek.
2. We adviseren de resultaten van het onderzoek te koppelen aan de inrichting van het ondersteuningsaanbod en de afspraken hierover met verschillende partijen. Wellicht dient e.e.a. opnieuw ingericht te worden of is een verschuiving wenselijk en kan gekoppeld worden aan reeds ingezette beleidsontwikkelingen en programma's als social impact, herijking kader wijkteams, decentralisatie maatschappelijke zorg, heroriëntatie Wmo en versteviging positie onafhankelijke cliëntondersteuning. Uiteraard denken we hier ook weer graag over mee.

*Adviesraad Sociaal Domein Leiden
17 juni 2022*

² Dit loopt op van 3,9% voor mantelzorgers die 1 t/m 2 uur per week mantelzorg geven tot 38% voor mantelzorgers die 21 uur of meer mantelzorg per week geven.